

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2007. év szeptember hó 11. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t :

A nagyobb kárt okozó csalás büntettének kísérlete és más bűncselekmény miatt a terhelt ellen folyamatban volt büntetőügyben a terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Miskolci Városi Bíróság 1.B.1253/2004/60. számú ítéletét, illetőleg a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 3.Bf.1505/2006/5. számú végzését hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Miskolci Városi Bíróság a 2006. június 19. napján kihirdetett 1.B.1253/2004/60. számú ítéletével bűnösnek mondta ki a terheltet nagyobb kárt okozó csalás büntettének kísérletében és közokirat-hamisítás büntettének kísérletében. Ezért őt halmazati büntetésül 1 évi - végrehajtásában 2 évi próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetésre ítélte.

Védelmi fellebbezés alapján eljárva a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság a 2006. november 21. napján meghozott 3.Bf.1505/2006/5. számú végzésével az elsőfokú határozatot (érdemben) helybenhagyta azzal, hogy a vagyon elleni bűncselekmény megnevezése helyesen csalás büntettének kísérlete.

Az elsőfokú ítélettel megállapított - és a másodfokú bíróság által kiegészített - irányadó tényállás lényege a következő.

a tényállás 1. pontja

A sértettek beszámítási képességét nem korlátozta, nem zárta ki az egészségi állapotuk, illetve idegrendszeri betegségük (az anyánál a gyógyszerfüggőség, míg fiánál az alkoholos epilepszia) gyógykezelése. Mindkét sértett rendelkezett, illetve rendelkezik a szerződéskötéshez, ügyeik viteléhez szükséges belátási képességgel. Ugyanakkor mindkét sértett - egészségi állapota folytán - könnyen befolyásolható, segítségadásra, irányításra szorul.

A miskolci tanyaingatlan a sértettek tulajdonát képezte.

2000 novemberében a terhelt - a sértettek által kezdeményezett megállapodás alapján - a tanyaára költözött, majd velük közös háztartásban élt, közöttük bizalmi viszony alakult ki. 2001. február 8. napján az egyik sértett a terheltet jelölte meg végrendeleti örökösének; e szerint a terhelt öröklí a tanyát, illetve annak értékesítése esetén a helyébe lépő ingatlant.

2001 tavaszán a sértettek és a terhelt közötti viszony megromlott. A terhelt követelőző lett, néhány esetben a sértetteket megütötte, szidalmazta is. Ezért a sértettek elhatározták a tanya eladását, s 2002. januárban ingatlanközvetítőnek is megbízást adtak, mely szerint a tanyaingatlan irányára 20 millió Ft. A hirdetésre jelentkező - 13 millió forintos ajánlatot tevő - vevőnek az ingatlant nem adták el.

Ezt követően, miközben 2002. április 9. és május 23. között az egyik sértett Budapesten folyamatos kórházi kezelés alatt állt

- 2002. május 17. napján a sértettek és a terhelt veje között - ügyvéd előtt (és ellenjegyzésével), a terhelt jelenlétében - előszerződésszerű funkciót betöltő megállapodás jött létre; mely szerint a sértettek (3 millió Ft egyenértéken) elcserélik a tanyájukat egy miskolci (akkor még a MIK Rt. tulajdonában lévő) lakásingatlanra, ezen felül a terhelt veje a sértettek 1.639.000 Ft közüzemi tartozását kiegyenlíti, s további 1 millió forintot fizet a sértetteknek; a sértettek pedig az így szerzett lakást a terheltnek, szerzőskori értéken eladják;
- 2002. május 22. napján a sértettek és a terhelt veje között - ügyvéd előtt, a terhelt jelenlétében - csereszerződés jött létre; mely szerint a sértettek (2,2 millió Ft egyenértéken) elcserélik a tanyájukat a (már) terhelt veje tulajdonában lévő miskolci lakásingatlanra.

Ezen ügyletek lebonyolítása során a terhelt rávette a sértetteket, hogy a lakást nyomban adják el neki, mondván ezáltal biztosítható, hogy csavargók azt tőlük fondorlattal ne tudják megszerezni; egyben

azt ígérte, hogy - halálukig fennálló - haszonélvezeti joguk lesz biztosítva.

2002. május 24. napján a sértettek (mint eladók) és a terhelt (mint vevő) - ügyvéd közreműködésével és jelenlétében - adásvételi szerződést kötöttek a lakásra.

Az adásvételi szerződés szerint:

- a sértettek a terheltnek eladják a lakásingatlanukat (melynek tulajdonjogi bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba folyamatban volt);
- a vételár 2 millió Ft, melynek kiegyenlítése a szerződést megelőzően megtörtént;
- a birtokbaadás időpontjáról a felek külön fognak rendelkezni.

A szerződéskötéskor a terhelt szóban kijelentette, hogy a sértettek a lakást életük végéig használhatják, azonban - kihasználva a sértettek egészségi állapotából fakadó befolyásolhatóságát - ennek szerződésbe való rögzítését nem kérte az ügyvédtől. A sértettek - megbízva a terheltben - a szerződést elolvasás nélkül aláírták, s nem észlelték, hogy abban nincs kikötve a haszonélvezeti joguk. A terhelt a 2 millió Ft vételárat sem megelőzően, sem a szerződéskötéskor, sem később nem fizette meg.

2002 júniusában a sértettek és a terhelt együtt beköltöztek a lakásba, s azt közös háztartásban, megosztva használták. 2002 júliusában mindkét sértett kórházba került, s a terhelttel való viszonyuk megromlott, emiatt 2002 szeptemberében a terhelt elköltözött.

A sértettek ekkor észlelték az adásvételi szerződésből, hogy a terhelt megtévesztette őket, mert abban nincs kikötve a haszonélvezeti joguk, s a terhelttől a vételárat sem kapták meg. 2002. szeptember 25. napján a sértettek az ügyészségen a terhelt ellen feljelentést tettek, s egyidejűleg a Földhivaltól kérték a terhelt tulajdonjog bejegyzés iránti kérelmének elutasítását.

2002. november 22. napján a sértett a terhelt javára szóló korábbi végrendeletét visszavonta, s másnap, újabb végrendeletében a fiát nevezte örökösének.

2001. évben a terhelt a sértettek orvosai figyelmét felhívta a gondnokság alá helyezés lehetőségére. 2002. február 15. napján a Polgármesteri Hivatalban közölték a sértettekkel, hogy orvosilag indokoltnak tűnik a gondnokság alá helyezésük. A Miskolci Városi Bíróság a 2003. július 25. napján jogerős 38.P.20.490/2003/11. számú ítéletével az egyik sértettet, a 2003. július 16. napján jogerős 38.P.20.489/2003/10. számú ítéletével pedig a másik sértettet cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezte,

mivel ügyeik önálló viteléhez szükséges belátási képességük tartósan, nagy mértékben csökkent.

a tényállás 2. pontja

2002. május 31. napján a terhelt a (2002. május 24. napján kötött) valótlan tartalmú adásvételi szerződést - tulajdonjoga bejegyzése végett - benyújtotta a Földhivatalhoz.

A sértettek e szerződés érvénytelenségének megállapítása végett keresetet nyújtottak be a terhelt ellen. A Miskolci Városi Bíróság a 2004. szeptember 22. napján meghozott P.23.347/2003. számú - a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 2.Pf.22.716/2004/3. számú helybenhagyó határozata folytán - jogerős ítéletével a sértettek keresetét elutasította; mivel a felek nem állapodtak meg a haszonélvezeti jog fenntartásában; a sértettek a szükséges belátási képességgel rendelkeztek; a sértettek ügyleti nyilatkozta semmisnek nem tekinthető.

Ezen polgári per megindulását követően a Földhivatal 2003. február 20. napján a terhelt tulajdonjogi bejegyzés iránti kérelme alapján indult eljárást felfüggesztette.

Az irányadó tényálláshoz tartozó, az elsőfokú határozat más részében lévő ténymegállapítások:

az ítélet 10-11. és 14. oldala:

Az egyik sértett a (2002. április 9-május 23. közötti) kórházi kezelése, illetve a gyógyszerfüggőségéből adódóan nem kizárható túlfogyasztás miatt nem volt olyan állapotban, amely megfelelő fizikai, pszichés alapot adott volna a (2002. május 17-i, május 22-i, és május 24-i) jogügyletek megkötéséhez.

Ehhez képest a 2002. május 24-i szerződéskötésre nem elég körültekintő módon került sor, mind a vevő (a terhelt), mind pedig a szerződést ellenjegyző ügyvéd részéről.

az ítélet 14-15. oldala:

Nem zárható ki, hogy a sértetteknek nem volt szerződéspéldányuk, így utóbb a Földhivaltól - a tulajdonjog változás bejegyzéséről - kapott határozat kézhezvételekor észlelték, hogy a szerződésben nincs kikötve a haszonélvezeti jog és nem valós a 2 millió Ft szerződésszerinti átadása sem.

A sértettek abban a tudatban voltak, hogy a terhelt csak színleg veszi meg tőlük a lakásingatlant.

A terhelt tisztában volt a sértettek egészségi állapotával, tüneteivel, életvitelével; s rájuk nagy hatással volt; kezdetben

segítőkézségével, később pedig a már befolyása alatt lévő sértettekkel szembeni támadó, durva magatartásával.

A terhelt a sértettek egészségi állapotának kihasználásával akart olyan szerződést kötni, amely szóbeli (haszonélvezeti jogot biztosító) ígéretével ellentétes.

az ítélet 16. oldala:

1998. november 30. és 2004. szeptember 14. között a terheltnek nem volt olyan hivatalosan bejelentett munkahelye, ahonnan havi rendszeres jövedelemmel rendelkezett; s nem volt olyan összegű készpénze sem, hogy a 3, illetve 2 milliós vételárat egy összegben kifizesse.

az ítélet 25. oldala:

A tulajdonjog tényleges átírása nem történt meg.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése szerint a terhelt 2.000.000 Ft értékre nézve csalást követett el, mert a sértetteket tévedésbe ejtette azáltal, hogy

- rávette őket különböző ígéretekkel és pszichikai ráhatással a lakás (jogfenntartással történő) eladására;
- kihasználva figyelmetlenségüket, egészségi állapotukat, a szerződéskötéskor nem kérte a haszonélvezeti jog írásbeli rögzítését; és
- nem fizette meg a szerződésszerinti vételárat.

.

Egyben a terhelt közokirat-hamisítást is megvalósított azáltal, hogy a tudottan valótlan tartalmú adásvételi szerződést - tulajdonjogának bejegyzése érdekében - benyújtotta a Földhivatalhoz. Miután azonban a tulajdonjog (jogerős) átírására nem került sor, így mindkét cselekmény kísérleti szakban maradt.

A másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet bűnösségre és jogi minősítésre vonatkozó álláspontjával maradéktalanul egyetértett. Mindemellett kifejtette, hogy a terhelt magatartása egy felépített, általa szervezett és irányított eseménysor volt, amely a sértettek ingatlanának megszerzését célozta.

A másodfokú bíróság szerint a terhelt büntetőjogi felelőssége szempontjából közömbös körülmény, hogy a polgári bíróság

- a sértettek keresetét arra hivatkozással utasította el, hogy a sértettek a szerződéskötéskor a belátási képességük teljes birtokában voltak, s
- (részletes indokolás nélkül) utalt arra, hogy nem látta bizonyítottnak a terhelt általi tévedésbe ejtést, megtévesztést.

.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a terhelt védője nyújtott be - a Be. 405. §-a (1) bekezdésének a) pontját megjelölve

- felülvizsgálati indítványt hatályon kívül helyezés és a törvénynek megfelelő határozat hozatala érdekében.

Az indítvány lényege szerint a terhelt magatartása egyik bűncselekmény esetében sem tényállásszerű; az eljáró bíróság tévesen következtetett arra, hogy a terhelt a sértetteket tévedésbe ejtette, a terhelt által a Földhivatalhoz benyújtott adásvételi szerződés ugyanis a valóságnak megfelelő tényeket és nyilatkozatokat tartalmazott.

Kifogásolja, hogy az eljáró bíróság nem a terhelt, hanem a sértettek - az indítvány szerint - ellentmondásos, életszerűtlen, bizonytalan vallomását, illetve azt alátámasztó bizonyítékokat fogadta el; s e körben olyan bizonyítékokat is számbavett iratellenesen, amelyek nem léteznek, viszont nem tulajdonított jelentőséget a sértettek állításait cáfoló adatoknak.

Az indítvány szerint az eljáró bíróság meghaladta a bizonyítékok szabad értékelésének törvényi lehetőségét, amikor figyelmen kívül hagyva, hogy a sértettek szavahihetősége az igazságügyi orvosszakértői véleményekben foglaltakra figyelemmel kétséges, a sértetti vallomásokat tényállása alapjául elfogadta.

Álláspontja szerint a sértettek jelenlétében keletkező - érvényes magánokiratba foglalt - nyilatkozat eleve nem lehet alkalmas a személyesen közreműködő sértettek tévedésbe ejtésére; mert senki nem ejthető tévedésbe, ha személyesen és közvetlenül győződhet meg egy állítás valódiságáról.

Az egyik sértett vallomására hivatkozó indítvány szerint a haszonélvezeti jog fenntartásának lehetőségére az ügyvéd a jelenlévők (így a sértettek) figyelmét felhívta, azonban a sértettek erre nem tartottak igényt.

Az adásvételi szerződést ügyvéd fogalmazta meg a jelenlévők nyilatkozata alapján, majd a sértettek által is elismerten felolvasta, vagyis a sértetteknek jogukban állt volna észrevételt tenni, illetve az aláírást megtagadni.

A vételár kifizetése pedig olyan alapvető kérdés, hogy a sértetteknek nyilvánvaló tudniuk kellett, hogy mi történt a valóságban, így e körben sem lehettek, illetve eshettek tévedésbe.

A Legfőbb Ügyészség BF.475/2007. számú írásbeli nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta, és a megtámadott határozat hatályában fenntartását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség szerint törvényben kizárt a felülvizsgálat az indítvány azon kifogásai kapcsán, melyek a bizonyítékok értékelését sérelmezik, mert ezáltal valójában a tényállás támadják.

A Legfőbb Ügyészség kifejtette, hogy a terhelt a csalás büntettének kísérletét azzal valószínűsítette meg, hogy az eladókat megillető vételárat nem adta át. A tévedésbe ejtésnél pedig nyomatékosan figyelemmel kell lenni a sértettek pszichés állapotára, amint azt az eljáró bíróság is tette.

A Legfelsőbb Bíróság az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott; melyen a védő és a terhelt - a felülvizsgálati indítványt fenntartva - azzal, az ügyész pedig az írásbeli nyilatkozatában foglaltakkal egyező tartalommal szólalt fel.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

A Be. 423. §-a (1) bekezdése alapján felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható. Ez azt jelenti, hogy nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés mértékének vitatására sem.

Kétségtelen, hogy a sértetteknek és a terheltnek kölcsönösen volt szerződéskötési szándéka, amit a sértettek oldaláról már a 2002. május 17-i megállapodás is tartalmazott. Ugyanakkor e megállapodás is kifejezetten visszterhes ügyletet, adásvételt helyezett kilátásba.

Az irányadó tényállás szerint az ingatlan mielőbbi eladására, illetve a szerződéskötésre a terhelt vette rá a sértetteket, hivatkozva a róluk való gondoskodásra; s ekkor, majd a szerződéskötéskor újfent kifejezetten megígérte nekik a haszonélvezeti joguk kikötését is.

Következésképpen a sértettek a 2002. május 24-i szerződéskötéskor abban a hiszemben voltak, hogy az időközben (csereszerződés folytán) tulajdonukba került ingatlant a terheltnek nem elajándékozzák, hanem haszonélvezeti joguk kikötése mellett, 2 millió Ft vételár ellenében eladják.

A sértettek az adásvételi szerződést aláírták, s csak később észlelték, hogy nincs benne a haszonélvezeti jog kikötése, viszont - valótlanul - rögzítve van a vételár kifizetésének megtörténte.

Ugyanakkor - szemben az indítványban foglaltakkal - rámutat a Legfelsőbb Bíróság arra, hogy a tévedésbeejtés szándékának megállapítását önmagában nem zárja ki, hogy a sértettek a polgári jogi ügylet megkötésekor jelen voltak, s jelenlétükben, aláírásukkal ellátva jött létre az adásvételi szerződés.

Jelen ügyben nem hagyható ugyanis figyelmen kívül a szerződéskötés körülménye, a sértettek egészségi állapota, terhelt általi befolyásoltsága.

Az irányadó tényállásból következően a terhelt kezdettől (már 2001. év óta és a 2002 májusában, pár nap leforgása alatt, jelenlétében történt ügyletkötések során) tisztában volt a sértettek egészségi állapotával, befolyásolhatóságával, rájuk mindvégig - előbb gondoskodása, mindennapi ügyeik figyelemmel kísérése, később pedig durva fellépései révén - nagy hatással volt.

2001. évben éppen a terhelt vetette fel orvos előtt a sértettek gondnokság alá helyezését, melynek indokoltságáról 2002. februárban a sértetteket is tájékoztatták, viszont az csak 2003. júliusban történt meg. Kétségtelen az is, hogy az egyik sértett (mint tulajdonos), folyamatos gyógykezelését megszakítva vett részt a 2002. május 24-i adásvételi szerződés előzményét képező csereügyletek megkötésében.

Ilyen előzmények, illetve körülmények mellett annak van jelentősége, hogy a terhelt a szerződéskötéskor - az irányadó tényállás szerint - egyfelől a sértettek felé megerősítette, hogy lesz haszonélvezeti joguk, másfelől viszont nem kérte az ügyvédtől annak rögzítését; s egyidejűleg nyugtáztatta, hogy a vételár kifizetése korábban megtörtént, holott tisztában volt ennek valótlanosságával.

A Btk. 318. § (1) bekezdése alapján csalást követ el, aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart és ezzel kárt okoz.

Az adásvételi szerződés megkötésekor a terhelt (mint vevő) a haszonélvezeti jog kikötése és a vételár megfizetése kapcsán magatartásával - az ingatlan ingyenes megszerzése céljából - tévedésbe ejtette a benne megbízó sértetteket (mint eladókat). De miután a tulajdonjog átírására (egyébként a terhelt akaratan kívül álló okból) nem került sor, így bár a terhelt szándéka a károkozásra kiterjedt, kár nem következett be.

A szerződés sértettek általi aláírása pedig nyilvánvalóan annak tudható be, hogy a sértetteknek szándékában állt a terhelttel visszterhes (adásvételi) és jogfenntartással járó szerződést kötni. Megbíztak a terhelten, aki viszont ezzel visszaélve, állapotukat kihasználva, a szerződéskötéskor álságosan eljárva, nem az előzetes ígérete, hanem a sértettek előtt nem ismert szándéka szerint kötötte meg a szerződést.

Ehhez képest a megkötött szerződés - a terhelten által is tudottan - valótlan tartalmú volt, így annak Földhivatalhoz való benyújtásával a terhelten a magánokirat-hamisítás kísérletét is megvalósította, tekintettel arra, hogy a tulajdonjog átírására - az irányadó tényállás szerint - nem került sor.

Megjegyzzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy - amint azt a Legfőbb Ügyészség is kifejtette - az indítványnak a bizonyítékok értékelése, a vallomások ellentmondásosságára vonatkozó kifogásai felülvizsgálat során közömbösek, miután az eljáró bíróságnak a tényállás megállapításához vezető mérlegelő tevékenysége nem támadható.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. §-ának (4) bekezdése kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén alapul, azzal hogy a bíróság - a Be. 421. §-ának (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2007. szeptember 11.

Dr. Akác Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Márki Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Demeter Ferencné s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági tisztviselő
N-né TH